

Chrám sv. Jakuba Většího - od počátku k dnešku

/sled událostí vztahujících se ke chrámu podle zápisů v kronikách a dle práce p. Oldřicha Běliny /

1. období STAVBA

Farníci kostelečtí se dočkali nového krásného chrámu Páně. Zdařilá barokní stavba nese rukopis K. I. Dientzenhofera. Důležitá je ta skutečnost, že většina prostředků na vybudování musela býtí farních, nikoliv vrchnostenských. Možná i proto byla stavba tak zdlouhavá. A i po vysvěcení ještě dlouhou dobu probíhaly dokončovací práce a vznikaly konečné úpravy. K nedostatkům peněz se přidaly války s Pruskem (ztráta Kladska a Slezska), neúroda, bída vedoucí až k selským bouřím. Po zrušení nevolnictví se poměry uvolňovaly jen pomalu. V Kostelci jako v celém Podkrkonoší začínala textilní výroba ve formě domácího přadláctví a tkalcovství, ale ta bídu jen zmírnila. O to více se lidé obraceli k Bohu. Nový kostel byl jejich druhým domovem, útočištěm.

1737 - Tehdejší kostelecký farář Johann Radkovský podal u knížete Octavia Piccolominiho z Aragonu prosebnou žádost, v níž zdůraznil potřebu stavby nového kostela.

1739 - 28. dubna obdržel p. farář zprávu, že kníže není proti stavbě, bude-li dostatek církevních prostředků.

1744 - 10. února bylo biskupskou konsistoří uděleno povolení starý kostel zbourat a začít se stavbou kostela nového. Současně bylo povoleno ke stavbě použít církevní prostředky. Kdyby nestačily výnosy kostelecké farnosti, bylo možno použít i polovinu výnosů z filiálního kostela ve Rtyni.

- K položení základního kamene honosného barokního kostela došlo 2. května 1744. Stavbu vedl jako hlavní stavební dozorce Franz Kermer, žák slavného Kiliana Ignace Dientzenhofera, s italskými políry.

1746 - Dokončen presbytář a 25. července vysvěcen k užívání. Další výstavba se však zpomalila pro nedostatek prostředků a kvůli válečným okolnostem.

1754 - Stavba nového chrámu konečně skončila. U vysvěcení chrámu sv. Jakuba Většího na místo zemřelého P. Radkovského již byl jeho nástupce P. Georg A. Staniek. Do nové věže bylo zavěšeno 5 zvonů - nejstarší ulitý v roce 1591, druhý z r. 1622, třetí z r. 1645 a čtvrtý ulitý v r. 1739. Pátým byl "umíráček".

1821 - Na bývalé Vackově zahradě byl vysvěcen nový hřbitov. Na hřbitově okolo kostela se přestalo pohřbívat, ale hroby a náhrobky byly postupně rušeny ještě řadu let. Kosterní pozůstatky z jednotlivých hrobů zrušeného hřbitova jsou uloženy v kostnici. Později byla na straně severovýchodní /mezi věží a farou/ zbourána již nepotřebná hřbitovní zeď.

2. období OBNOVA PO POŽÁRU

Zničení Kostelce velkým požárem bylo těžkou ranou. Mnoho lidí přišlo o všechno, těžce poškozeno bylo i místo jejich společných bohoslužeb – chrám sv. Jakuba. Postupně a jen s mnoha obtížemi se dařilo obnovovat původní stav. Velký přínos pro farnost, ale i dění v obci měli kněží, zejména P. František Kerner.

V druhé polovině 19. století se začalo městečko Červený Kostelec dosti výrazně měnit. V blízkém okolí byla postavena železniční trať, silnice zajistily lepší spojení s jinými městy. Rozvíjející se tovární výroba zajistila obživu a do města přinesla i bohatství. Vliv českého uvědomování se projevil v zakládání spolků, v činnosti hudebníků i ochotníků, v rozvoji vzdělávání.

Spokojenější poměry byly později narušeny předválečným napětím a pak i nelítostnou první světovou válkou, která vzala život i desítkám červenokosteleckých občanů.

1831 - 11. srpna přišla na Kostelec katastrofa - podobně jako v roce 1591 byl zpustošen velkým požárem. Kostel, faru i s hospodářskými budovami, 52 domů, 7 výměnků, 16 stodol naplněných sklizenou úrodou a 6 mostů proměnily plameny v popel. Celková škoda odhadovala se na 100 000 stříbrných. Oheň vznikl asi v půl druhé odpoledne v domě čp. 161 pekaře Wenzela Pfohla pravděpodobně kvůli nešťastné střele, kterou údajně vypálil vrchní myslivec Merker po divoké kachně. Skutečnost tato však nikdy nebyla zcela dokázána.

Věž - zvonice byla postižena nejvíce. Zůstalo pouze holé zdivo. Shořela její bář, hodiny, propadla se jednotlivá patra se shodištěm. Z pěti zvonů nezůstal nepoškozen ani jediný. Střecha kostnice a kostela byla rovněž zcela zničena, přestože její dvojitý šindel dlouho ohni odolával. Někteří lidé vedeni starým panem farářem se snažili vynosit do bezpečí, co se dalo. Cenné sakrální věci a obrazy vynášeli do protější straně. Při popisu požáru chrámu sv. Jakuba je třeba se zmínit o hrdinství pana Antona Foglara z čp. 23, který se stal zachráncem varhan a pravděpodobně i ostatního inventáře kostela. S nasazením života se postavil do dveří ke kůru a vzdoroval plamenům. I když neměl žádné pomocníky, nenechal se žárem vypudit z tohoto místa. Nedbal, ani když na něj padaly hořící schody. Přesto neopustil toto místo dřív, dokud neviděl, že kůr je zachráněný. Jeho čin je o to výjimečnější, že jeho vlastní dům i hostinec jeho syna Johanna Foglara ohrožoval požár rovněž. S vděčností ať si následníci na tohoto hrdinu vzpomenu, neboť opravdu vnitřek kostela zachránil.

Neštěstí, které Kostelec postihlo, nezůstalo samo. Brzy po požáru nastalo neobvykle deštivé počasí a trvalo skoro 3 týdny. Co nezničil oheň, zničila voda. Bída byla veliká. A nic nebolelo zbožné farníky tolik, že ani v kostele nenašli před deštěm ochranu. Často se nemohla konat mše a když, tak lidé stáli přes čtvrt lokte ve vodě.

Přestože ze zničených budov v obci bylo pojištěno pouze 11, za pomoci vrchnosti a ze sbírek bylo znovu postaveno 60 budov. Díky pochopení náhodského hospodářského rady se podařilo ještě před zimou kostel i faru zastřešit alespoň provizorně.

1832 - Během roku zhotovili tesaři střešní krovy pro kostel a chrám sv. Jakuba získal novou střechu z pálené krytiny. Také byla opravena podlaha ve zvonici, zdivo věže, dány nové krovy a střecha věže. Věž musela být snížena o více než 1 metr a byla zastřešena provizorním jehlancovitým krytem a také kryta pálenými taškami..

- V Kostelci vypukla epidemie cholery.

1833 - Na věž byly namontovány hodiny s ciferníky do všech čtyř stran, které zhotovil za

200 zlatých kostelecký Antonín Kaválek. Postupně byly opatřovány a zavěšovány nové zvony.

1867 - Na svátek sv. Václava byly konány slavnostní bohoslužby ku příležitosti povýšení „městyse Kostelec“ na „město Červený Kostelec“.

1868 - V tomto roce byl počet katolíků červenokostelecké farnosti 8 016, počet křtů dětí manželských 365, nemanželských 40, počet oddavek 88, počet evangeliků helvétského vyznání 22, israelitů 20, 1 bez vyznání. Pouze 210 zemřelých osob, což je podstatně méně než v letech předešlých.

1871 - Začátkem postu vstoupila v život postní pobožnost, která byla dlouholetým přáním farní osady zdejší. Začala se konat v pátek odpoledne o 3. hodině a zahrnovala v sobě postní kázání, křížovou cestu a požehnání.

1881 - Dne 8. června uděloval v chrámu svátost biřmování biskup Dr. Josef J. Hais. Biřmovanců bylo 2 780, z toho 2 100 z farnosti červenokostelecké, zbytek z farnosti rtyňské.

1888 - Začala se konat poprvé májová pobožnost k uctění Panny Marie. Tato pobožnost brzy veliké obliby nalezla.

1892 - Na svátek sv. Josefa byla posvěcena socha sv. Josefa, věnovaná do zdejšího kostela p. Josefem Chráskou.

1893 - Následkem velkého mrazu v měsíci březnu roztrhl se na věži zdejší prostřední zvon Jakub. Opravený přelitím u mistra zvonářského Diepolda v Praze byl znovu na své místo dosazen 4. srpna roku 1894.

- Štafírován a obnoven byl kříž před kostelem. Všechny náklady obnášely 50 zl. a byly uhrazeny z darů dobrodinců.

1894 - Socha Panny Marie na náměstí, která se povážlivě klonila na stranu jižní, byla narovnána a znovu zlacena.

- V měsíci říjnu začalo se s potřebnou a dávno již zamýšlenou opravou a vyzdobením farního chrámu sv. Jakuba. Byl uvnitř vybělen a natřen, položena byla nová dlažba v presbytáři. Za oltářem byla přistavěna sakristie. Na místě starého „zetlelého již“ oltáře postaven byl nový oltář ve slohu renesančním od sochařského závodu J. Krejčíka v Praze. Obraz sv. Jakuba na tento oltář namaloval akademický malíř Václav Vysekal starší. Rovněž boční oltáře byly rozebrány a opravovány. Celý kůr s varhanami a sochami na nich byl také opraven. Výlohy spojené s uvedenými pracemi byly značné. Výtěžek ze záduší je nestačil pokrýt, ovšem farníci zdejší nezůstali pozadu a darovali celkem 1655 zlatých.

1895 - V dubnu udílel biskup královéhradecký Eduard Jan Brynych ve farnosti svátost biřmování. Tuto svátost přijalo 2200 dospělých a 800 dětí.

1901 - Lokální zemětřesení zapříčinilo vytvoření trhliny v klenbě oblouku mezi presbytářem a chrámovou lodí.

1904 - V měsíci červnu a červenci kladena byla po náměstí a hlavních ulicích červenokosteleckých nová dlažba. Vydlážděna byla též ulice kolem kostela a fary vedoucí.
- Firma Mölzer z Kutné Hory provedla opravu varhan.

1905 - V průběhu srpna a září byly chrám sv. Jakuba i fara uvnitř i zevně opraveny. Opravy ty stály 6051 korun. Od uměleckosochařského závodu Josefa Krejčíka byla zakoupena nová křížová cesta.

1906 - Nákladem 500 korun postavena byla v presbytáři mřížka. Opraven byl kříž u kostela.

1911 - V prosinci zavedeno bylo do chrámu Páně elektrické osvětlení. Částku 2350 korun na jeho pořízení věnovala paní Marie Šalová.

1916 - 20. listopadu byly zabaveny pro válečné účely 2 zvony. Velký zvon Ivan byl rozbit přímo na věži na kusy, zvon Jan byl svržen dolů celý. S nimi byl odvezen i zvonek hřbitovní.

1918 - 21. ledna byl odebrán i třetí zvon Jakub, který vážil 213 kg. V červnu byly sebrány také cínové píšťaly z varhan v kostele i ve hřbitovní kapli.

3. období MEZI VÁLKAMI

Společně s koncem války došlo k výrazným změnám. Vyhlášena byla samostatná Československá republika, vznikla i nová „národní“ církev. Řada lidí vyjádřila svůj pocit nezávislosti na Bohu příklonem k ateismu či jiným světonázorům. Poválečná hospodářská konjunktura způsobila, že i Červený Kostelec rostl a bohatl. Počet domů se zdvojnásobil, stavěly se i veřejné budovy – divadlo, sokolovna, škola. Chrám sv. Jakuba byl také opraven a zkrášlen.

1920 - Již v lednu byly pořízeny nové píšťaly, aby varhany mohly zkrášlit bohoslužby. Zhotovil je pan Václav Poláček, stavitel varhan z Rychnova nad Kněžnou. Téhož roku dne 11. července posvětil zdejší farář P. Karel Bauch nové 2 zvony. Pojmenovány byly po sv. Jakubovi a po sv. Floriánovi.

- Stoupenci nově uznané církve československé chtěli se, po vzoru jiných měst, násilím zmocnit chrámu sv. Jakuba nebo alespoň hřbitovní kaple. /Hřbitovní kaple byla v jejich držení skutečně od 20. března 1921 do 10. června 1924/.

1924 - V květnu byla obnovena malba v chrámu sv. Jakuba. Při tom provedeny také opravy zlacení soch, oprava elektrického vedení a další rozsahem drobné práce, např. vyčištění píšťal a varhanních měchů. Většinu z nákladů ve výši 25.612 korun zaplatili věřící farnosti ze svých darů.

1926 - Při poutní slavnosti posvěceny byly další dva nové zvony, které dodala dílna „Buřil a Riss“ z Kuklen u Hradce Králové. Dostaly jména po sv. Ivanovi a po sv. Janu

Nepomuckém. Současně byl posvěcen i opravený kříž na náměstí u kostela.

1927 - Krásně opravena a pozlacena byla socha Panny Marie na náměstí. V září začala venkovní oprava chrámu sv. Jakuba. Kostel včetně věže dostal nové žlaby a oplechování, vyspravena a natřena byla omítka. Socha sv. Jakuba v průčelí kostela byla pozlacena. Rozpočet oprav včetně zlacení byl 40.000 korun.

- Paní Anna Hanušová věnovala prostředky na zakoupení nového lustru.

1928 - Upraveny byly schody před kostelem a okolní zdivo.

1929 - Večer 4. července přehnal se hrozná vichřice, která sice trvala jen čtvrt hodiny, ale způsobila hroznou spoušť na domech, zahradách, lesích, ale též na církevních objektech. Nad kůrem kostela byla zcela shozena střecha, odkryta věž, poškozeny střechy na faře i hospodářských budovách. Hruzný pohled skýtal hřbitov - mezi přelámanými stromy ležela celá plechová střecha, stržená ze hřbitovní kaple.

- K uctění tisíciletého jubilea smrti sv. Václava byla dne 21. července posvěcena socha tohoto světce z dílny Břetislava Kafky a umístěna před hlavním vchodem chrámu.

1932 - Byla dána nová střecha na zvoničku kostela.

- Po obou stranách hlavního oltáře umístěny byly nové sochy sv. Terezičky a blahoslavené Anežky Přemyslovny od místního sochaře a řezbáře Břetislava Kafky.

1933 - Na svátek sv. Václava posvěcena byla a před kostel umístěna socha sv. Ludmily.

1934 - Okolí kostela a věže až k náměstí bylo vydlážděno. Při té příležitosti musely být přeloženy a opraveny schody před hlavním vchodem.

1936 - Návrhy architekta Josefa Vejra na rozšíření kůru se nepodařilo realizovat.

1939 - Podařilo se zrealizovat rekonstrukci věže, která již dříve byla povolena, ovšem pro napjatost poměrů byla stále odkládána. Věž byla provizorně zakryta po požáru v roce 1831 a déle než sto let tak ponechána jen s drobnými opravami. Na rekonstrukci významně se podílel stavitel a konstruktér Aleš Pitřinec se svým švagrem architektem Josefem Vejrem a dalšími obětavými spolupracovníky. Věž dostavěna byla do původní výšky a zakončena cibulovitou pseudobarokní bání. Přes nedostatek stavebního materiálu byla během podzimu a začátku zimy stavba rychle provedena. Po položení měděné krytiny byla celá bání potřena koňskou močí, aby se rychle pokryla patinou a nebyla tolik nápadná. Celková výška věže od země po nejvyšší hrot kříže je po rekonstrukci 40 a čtvrt metru.

1940 - Fasádní a jiné drobné dokončovací práce na věži proběhly během jara. Při nich byl na první patro usazen nový hodinový stroj od J. Maška ze Železného Brodu.

- Na sklonku roku byla stejnými řemeslníky jako velká věž postavena nová sanktusová věžička. Její konstrukci navrhli stejní projektanti. Je podobná věžové bání a rovněž pokryta mědí.

1941 - Opravena byla klenba oblouku mezi kněžištěm a chrámovou lodí, poškozená zemětřesením v r. 1901. Krov byl stažen šrouby a váha trámové vazby rozložena. Položena byla nová tašková krytina z cihelny v Miskolezích. Do původních otvorů v chrámové lodi a v

průčelí byla zasazena pětice nových „barokních“ oken, dvě okna „románská“ do presbytáře a dvě oválná okna do výsečí valené klenby. Opraveny byly také rozvody elektrického proudu, osvětlení chrámu vylepšeno, vyspraveny vnitřní omítky a nakonec byl kostel vymalován.

- Empírové sousoší Kalvárie muselo být kvůli budované komunikaci posunuto blíže ke kostelu.

1942 - Ani tato válečná léta „nepřežily“ zvony. K 1. dubnu byly odvezeny zvony Ivan /600 kg/, Jan Nepomucký /450 kg/, Jakub /300 kg/ i malý zvon /44 kg/. Na kosteleckou věž se již nevrátily. Jejich stopy údajně mizí v Hamburku.

4. období DO SOUČASNOSTI

Stejně jako jeho pravidelní návštěvníci přečkal i chrám sv. Jakuba těžké válečné roky i dlouhou dobu náboženské nesvobody ve druhé polovině 20. století. Byl vždy místem, kam věřící přicházeli se svými prosbami, radostmi i starostmi. V něm se scházeli ke slavení bohoslužby, společně se modlili či zpívali. Chrám byl a stále je nejen krásnou historickou stavbou, památkou, ale i centrem duchovního života města.

1945 - O 6. neděli po Velikonocích, dne 13.května, konaly se v chrámu sv. Jakuba slavné bohoslužby k oslavě skončení válečného utrpení. Po mši bylo zpíváno Te Deum i státní hymna československá.

1946 - Přikročeno bylo k položení nové mramorové dlažby světlé barvy /„bílý vyškoviccký mramor“/ na místo zvětralé vyšlapané pískovcové dlažby.

- V listopadu byl přiveden elektrický proud k měchům varhanního stroje.

- Do kostela byl zapojen „rozhlas“ - zesilovací zařízení. Stalo se tak po operaci hlasivek P. Jaroslava Žďárka.

1947 - Do závěsu vchodu od věže a hlavního vchodu z průčelí byly zasazeny zdobené dubové dveře.

1955 - Od poslední větší opravy vnějšího pláště chrámu uplynulo již téměř 30 let. Vedle „zubu času“ velmi uškodily vichry v r. 1954 a v lednu 1955. Zvláště průčelí bylo velmi poškozeno. Oplechované římsy a žlaby byly zničeny rží, socha sv. Jakuba velmi zvětralá a některé partie fasády hrozily sesutím. Na kostele musela být vyměněna tašková krytina za novou. Současně bylo dáno nové oplechování a částečně i žlaby. Poté se přikročilo k opravám vnějších omítek včetně tónování - červeně v polích pláště, bíle na výstupcích. Také socha patrona chrámu dostala nový šat - na její zlacení sesbírali farníci zlato ve zlomcích, řetízích, prstenech a náušnicích. Náklady na opravu střechy a fasády byly také zaplacený z darů věřících. K tomu je nutno připočíst mnoho brigádnicky odpracovaných hodin.

1959 - Třebaže dary věřících na pořízení nových zvonů začaly již po skončení války, teprve 7. března byly posvěceny, na věž vyzdviženy a na zvonové stolice usazeny tři nové zvony, ulité v České u Brna. Dostaly stejná jména jako zvony zabavené ve válce. Ivan váží 830 kg, Jan 580 kg a Jakub 320 kg.

1960 - Mariánský sloup musel být odstraněn ze středu náměstí a přestěhován ke kostelu. Přemístění trvalo týden, socha i s podstavcem putovala v bedně. Kvůli přesunu muselo být odstraněno elektrické vedení a ořezány některé větve kaštanů. K této akci patří i povzdech: „Náměstí s Mariánským sloupem bylo náměstím, od roku 1960 je křižovatkou“.

1966 - Taškový kryt na střeše kostela se po 11 letech rozpadl. Proto byl v létě zcela vyměněn za tašky „bobrovky“ z cihlen Hodonín. Opravu za vydatné pomoci věřících provedla firma MNV ze Žiželic. Náklady činily 80 000 Kčs.

1969 - Před velikonoce byl svépomocí vymalován interiér chrámu sv. Jakuba.
- V presbytáři se promítly liturgické změny z vatikánského koncilu - odstraněna byla kovová mřížka a pořízen obětní stůl.

1972 - Venkovní omítky celého kostela, věže i kostnice byly vyspraveny a tónování obnoveno. Oproti dřívějšímu je červeně tónována i věž, odspodu k patrové římsce celistvě červeně, od římsy nahoru s bílými výstupky. Náklady na tuto opravu stály asi 130 tisíc Kčs, ovšem hodnota díla byla odhadnuta na 1 milion korun. Tak velká byla pomoc farníků při brigádách.

- Na věži opraveny také ciferníky. Ručičky i cifry dány nové měděné se zlacením.
Pan Josef Středa provedl generální opravu hodinového stroje.

? - V sedmdesátých letech bylo zakoupeno horkovzdušné topení Dantherm.
Pro jeho umístění byla upravena jedna z bočních kaplí.

1978 - Koncem dubna bylo zhotoveno a nainstalováno bicí zařízení k věžním hodinám, které nyní čtvrti i celé hodiny údery na zvony oznamuje. Zařízení dodali otec a syn Krafkovi z Nového Města nad Metují.

1978 - 1979 - Postupně byla sejmuta tašková krytina a trámová konstrukce opatřena bedněním s lepenkou proti zatékání. Na tu pak položeny červené hliníkové šablony AKRYL 31 x 31 cm. Barva měla záruku 50 let. Okapy byly dány měděné. Celkové náklady činily 485 tisíc Kčs, z toho bylo 360 tisíc korun státní příspěvek, zbytek ze sbírek farníků.

1985 - Elektroinstalace z roku 1941 byla již nevyhovující a vyžádala si rekonstrukci. S novou instalací byl rozveden také „rozhlas“. Po skončení těchto prací byl chrám znovu vymalován v žlutých a šedých tónech.

1986 - Plášť v průčelí chrámu sv. Jakuba, které nejvíce trpí povětrností, musel být opraven a opět natónován. K opravě došlo během měsíce června a začátku července.

1988 - V měsíci březnu byl zakoupen nový věžní hodinový stroj, který nahradil původní z roku 1940.

1990 - Nákladem 300 tisíc Kčs byla provedena oprava varhan firmou Organa z Kutné Hory. Na velikonoční pondělí /16.dubna/ byly uvedeny slavnostně do provozu koncertem chrámového sboru a orchestru v přítomnosti pana biskupa Karla Otčenáška.

- Chrám byl slavnostně vyzdoben při příležitosti první návštěvy papeže Jana Pavla II.

v naší vlasti. Mnoho farníků odjelo do Prahy na setkání s ním.

1994 - Začala oprava průčelí chrámu. Opraveno bylo zlacení sochy svatého Jakuba a kříž. Sokl, ostění portálu a oken a další architektonické prvky byly opískovány až na přírodní kámen. Obnoveno bylo opět tónování fasády v průčelí. Opravu prováděla štukatérská huť z Poličky.

2002 - Pan Josef Matyska se spolupracovníky dokončil rozsáhlou opravu varhan. Při ní kromě jiného provedl generální opravu píšťal, usadil nový ventilátor a nástroj znovu naladil. Dne 29. prosince jej slavnostním koncertem znovu „do provozu“ uvedl prof. Václav Uhlíř a chrámový sbor.

2003 - Prostor bývalého Božího hrobu pod kůrem kostela byl upraven a začal sloužit jako místnost pro udělování svátosti smíření.

2004 - Současné opravy .....